

ודבר דבר

שוע"ר סי' רמג

א אסרו חכמים לומר לנכרי לעשות לנו מלאכה בשבת ... שכשהנכרי עושה בשבת הוא עושה בשליחות ישראל ... מדברי סופרים יש שליחות לנכרי לחומרא.

שוע"ר סי' רמד

א אם הוא עושה בתורת קבלנות, שקיבל עליו לעשות כך וכך בעד שכר כך וכך ... כגון שנתן לו בגד לתפור וקצץ לו שכר ... הנכרי אינו עושה בשביל טובת ישראל אלא בשביל עצמו.

יב ישראל הקונה מכס אסור לו לקבל מכס בשבת ... משום שנאמר ממצוא חפצך אסורים ... שוכר לו נכרי בקבלנות, דהיינו שאומר לו לכשתגבה מאה דינרים אתן לך כך וכך ... בקבלנות שאינו כשלוחו של ישראל אלא לעצמו הוא טורח כדי להרבות שכרו ... במקום הפסד ... דבר מצוה.

קונטרס אחרון סי' רסג ס"ק ח

והענין הוא דהנה ב' מיני אסורים יש בעושה מלאכה על ידי אחר, א' משום שהאחר עושה בשבילו, וזה אסור בנכרי אפילו בלא אמירה אליו ... והטעם משום דכשעושה בשביל ישראל נעשה שלוחו, ושלוcho כמותו, דיש שליחות לנכרי לחומרא ... אבל כשעושה בשביל עצמו אין בה משום שלוחו כמותו, אלא שהאמירה אסורה בשבת עצמה משום ממצוא חפצך, וזהו איסור ב', דהיינו כל שאסור לו לעשות בעצמו אסור לדבר מעניינו, וכן להזמין את עצמו לכך, דהיינו להחשיך על תחום וכיוצא בזה, דתרווייהו נפקא מהאי קרא.

שוע"ר סי' שה

כט מותר לומר לנכרי לחלוב הבהמה בשבת, מפני שהיא מצטערת מרוב החלב, ולא גזרו על אמירה לנכרי במקום צער בעלי חיים שהוא מן התורה. ומכל מקום צריך שיטול הנכרי את החלב לעצמו, או יחזור ויקנה החלב מהנכרי בדבר מועט, כדי שלא יהא נראה כחולב לצורך ישראל אלא לצורך עצמו. שלא התירו אלא האמירה משום צער בעלי חיים, אבל לא שיעשה בשביל ישראל אלא בשביל עצמו, שכשעושה בשביל ישראל הרי הוא שלוחו ממש, והרי זה כאלו עשה הישראל בעצמו ששלוחו של אדם כמותו.

שוע"ר סי' שו

ה אמירה לנכרי לעשות בשבת היא שבות מדברי סופרים אף על פי שאמר לו קודם השבת, אבל כשאומרים לו או לישראל חבירו בשבת שיעשה לו מלאכה למחר אין בזה משום שבות, אלא שאסור משום ממצוא חפצך. ואין הפרש בין איסור זה לאיסור זה אלא לענין צרכי מצוה, שאסור לעשות מלאכה על ידי נכרי אפילו לצורך מצוה ... אבל כשהמלאכה נעשית במוצאי שבת שהוא זמן היתר אלא שאומר לו בשבת, ואין באמירה זו אלא משום שמתעסק בשבת בדבר האסור היום, עסק זה התירו לצורך מצוה ... שנאמר חפצך אסורים חפצי שמים מותרים.

כא מותר להרהר בעסקיו, אפילו היאך לעשות מלאכות גמורות אחר השבת, שלא אסרו אלא דבור לבד, שנאמר ודבר דבר, דיבור אסור הרהור מותר.

שוע"ר סי' שז

א ודבר דבר דרשו חכמים שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול, שלא יאמר דבר פלוני אעשה למחר ... ואע"פ שאין דיבור זה שבשבת מועיל לו כלום לעשייה שיעשה למחר. ואינו דומה לאומר לחברו שיעשה לו למחר, שאמירה זו מועלת לעשייה שלמחר, שע"י אמירה זו עושה חבירו למחר, ונמצא שהוא מוצא חפציו בשבת ע"י אמירה זו שאומר לחבירו, ואסור משום ממצוא חפצך (ודבר דבר).

משא"כ כשאומר על עצמו שיעשה דבר פלוני למחר אין לאסור משום ממצוא חפצך שאינו מוצא חפציו ע"י אמירה זו, שאף אם לא היה אומר כן בשבת היה יכול לעשות כן למחר, אעפ"כ אסור משום ודבר דבר, שלא יהא דיבורו בשבת כדיבורו בחול. ואפילו לומר מצוה פלונית אעשה למחר אסור, אם הוא מצוה שאסור לעשותה בשבת. ולא אמרו שחפצי שמים מותר לדבר בהם בשבת אלא כשיש צורך למצוה בדיבור זה, אבל כאן אין אמירתו מועלת כלום לעשייה שלמחר.

טו לא אסרו לדבר בחפציו בשבת, אלא בחפצים האסורים לעשותם בשבת ואי אפשר להמציא צד היתר בעולם לעשותם בשבת ... אבל אם יוכל להמציא צד היתר לעשות בשבת, אותה מלאכה עצמה שרוצה לעשות אחר השבת, מותר לומר בשבת על עצמו או לחבירו שיעשנה אחר השבת ... אפילו אם עכשיו אין שם אותו צד היתר, כיצד אומר אדם לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר לך עמי, מפני שיוכל להמציא צד היתר בשבת אילו היה שם בורגנין, אף על פי שעכשיו אין שם בורגנין ... ואין היתר אלא בלשון זה, אני הולך לך עמי, אבל לא יאמר בלשון שמשמעו הליכה בקרון (שקורין בל"א פארי"ן).